

UDK811.163.6:341.76

Boštjan Udovič

Fakulteta za družbene vede Univerze v Ljubljani

bostjan.udovic@fdv.uni-lj.si

VPLIV JEZIKA DIPLOMACIJE NA NORMO KNJIŽNEGA JEZIKA¹

Članek se ukvarja z vprašanjem, s kakšnimi težavami se srečujemo – zaradi zgodovinskih, kulturnih, družbenih in drugih okoliščin – pri prevajanju izraza iz diplomacije. Glavna ugotovitev je, da je na Slovenskem jezik diplomacije (še) v nastajanju, zato bi ga morali strokovnjaki čimprej standardizirati, da ne bi prihajalo do ne najbolj posrečenih (ali celo napačnih) prevodov teh izrazov .

Gljučne besede: diplomacija, slovenščina, prevajanje, strokovni jezik

The article deals with the issues that arise in translating the terminology of diplomacy—due to historical, cultural, social, or other circumstances. The main finding of the study is that the Slovene diplomatic language is (still) developing and should therefore be standardized by experts as soon as possible to avoid poor (or even wrong) translations of this terminology.

Keywords: diplomacy, Slovene language, translation, terminology

0 Uvod

Jezik diplomacije sodi med najbolj zapletene strokovne jezike, saj se v njem uporablja veliko izrazov v latinščini in francoščini. Tistim, ki se ukvarjajo z diplomacijo kot vedo in stroko, so takšni izrazi ter njihov pomen povsem jasni, drugim, ki se z diplomacijo srečujejo le občasno, pa ne povedo veliko. Četudi bi morda lahko kdo dejal, da ima vsak strokovni jezik posebne značilnosti in poimenovanja, ki so v nacionalne jezike tako rekoč 'neprevedljivi', pa si na tem mestu drznemo trditi, da to za jezik diplomacije (kar ni isto, kot diplomatski jezik!),² velja še toliko bolj. K temu je prispeval predvsem razvoj jezika diplomacije, ki se je razvijal skozi stoletja ter vase inherentno srkal vse jezikovne posebnosti in prvine, ki so lastne diplomaciji kot aktivnosti držav in diplomatov. Skozi stoletja jezik diplomacije ni bil podvržen purističnim pristopom, kar se kaže predvsem v tem, da so se izrazi usidrali tako močno, da jih je (bilo) težko spreminjati.

¹ Za vse komentarje pri nastajanju te raziskave in razprave se zahvaljujem zasl. prof. dr. Tomu Korošču.

² Razlika med izrazoma jezik diplomacije in diplomatski jezik je izjemno pomembna, zato se v tem delu strogo držimo izraza *jezik diplomacije*, saj gre pri slednjem za ubesedovanje strokovnega jezika, medtem ko izraz *diplomatski jezik* jeziku pripisuje neko značilnost, tj. posrednost, medvrstičnost, dvoumnost ipd. Zanimivo je, da Udovič idr. (2011) v svoji analizi niso uporabljali tega izraza, ampak so uporabljali izraz diplomatski jezik. O podobni analogiji med jezikom prava in pravnim jezikom prim. Jemec Tomazin (2010).

Četudi so Udovič, Žigon in Zlatnar Moe (2011: 270) ugotavljali, da strokovni jezik diplomacije sodi v širši okvir pravnega jezika, moramo tu dodati, da strokovni jezik diplomacije sega tudi na druga področja: od kulturologije in sociologije do politologije in zgodovine. Vsekakor je diplomacija v znanosti pozicionirana v vmesnem polju med mednarodnimi odnosi in pravom; natančnejša analiza pa pokaže, da diplomacije ne moremo obravnavati ločeno od sorodnih ved, npr. humanističnih, predvsem kar se tiče jezika z njegovimi specifičnimi družbeno-kulturnimi značilnostmi, ki se na dnevni ravni udejanjajo v okviru sporazumevanja med uslužbenci v diplomatskih in konzularnih odnosih (prim. Brglez 2011).

Zaradi heterogenosti na eni in relativne togosti na drugi strani je struktura jezika diplomacije izrazito kompleksna tudi tedaj, ko ne gre za klasični jezik diplomatskega prava, temveč za jezik diplomacije v širšem pomenu (prim. Brglez 2011). V tem kontekstu Udovič (2015) ugotavlja, da prevajanje diplomatskih izrazov pogosto terja veliko védenja, predvsem pa poznavanja celotnega diplomatskega korpusa, kajti pri prevajanju izrazov iz diplomacije prevajalec v ciljni jezik ne prenaša zgolj njihovega besednega pomena, temveč tudi njihovo kompleksno vsebino. Z drugimi besedami to pomeni, da lahko le golo prenašanje posameznih izrazov v ciljni jezik, ne da bi s tem prenesli tudi vso vsebino, ki se skriva za izrazom, naredi več škode kot koristi. Posledično takšni izrazi ne koristijo nikomur: namreč z neustreznim prevodom povzročimo pomenske šume, pa tudi prevoda, ki ne ponuja enoznačnega pomena in razumevanja, nihče ne bo uporabljal. Zato je smiselno v primerih, ko bi strokovni izraz z neposrednim prenosom v slovenščino izgubil pomensko vrednost, vztrajati pri izvornem izrazu. Z vsakim prevodom se namreč nekaj izgubi, v jeziku diplomacije, ki pa je izrazito kompleksen, pa se lahko izgubi še veliko več (Udovič 2015). To razmišljanje uokvirja razpravo, ki jo razvijamo v nadaljevanju.

Članek je razdeljen na dva dela: v prvem delu oblikujemo teoretski raziskovalni aparat, na katerega se opira drugi, empirični del, v katerem prikazujemo rezultate, ki smo jih dobili z vprašalnikom in z analizo fokusnih skupin med študenti višjih letnikov Oddelka za prevajalstvo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, in študenti višjih letnikov, ki študirajo na študijskih programih Mednarodni odnosi in Evropske študije na Fakulteti za družbene vede Univerze v Ljubljani. V zaključku so strnjene ključne ugotovitve ter podane smernice za nadaljnje raziskovanje besedišča in terminologije s področja jezika diplomacije.

1 Teoretični okvir

S prevajanjem strokovnih besedil in težavami, ki jih takšna besedila na različnih ravneh postavljajo pred prevajalce, se na Slovenskem ukvarja zelo ozek krog strokovnjakov. Eno bolj prelomnih del predstavlja knjiga *Slovenska pravna terminologija od začetkov 19. stoletja do danes*, ki jo je leta 2010 napisala Mateja Jemec Tomazin. Do tedaj je bilo vprašanje strokovnega jezika obravnavano predvsem v znanstvenih člankih ali poglavjih v monografijah (prim. npr. Vidovič Muha 1989; 2000; Pogorelec 1986 itd.). Razvoj znanosti, predvsem pa ugotovitev, da se je treba s tem področjem natančneje znanstveno ukvarjati, sta pospešila tudi objavo rezultatov s

področja prevajanja strokovnih besedil. Tako slovenski bibliografski sistem Cobiss po letu 2010 beleži kar nekaj znanstvenih razprav na temo prevajanja strokovnih besedil (Paolucci 2011; Žigon 2012; Mikolič Južnič 2013; Pisanski Peterlin 2014; Legar Verovnik 2014; Logar in Kalin Golob 2014; Mikolič Južnič et al. 2014; Maček 2014; Zlatnar Moe 2015 idr.), a nobena od teh se ni ukvarjala s posebnostmi in zahtevnostjo prevajanja jezika diplomacije.

Jezik diplomacije sodi med t. i. strokovne oz. specializirane jezike, za katere se v mednarodnih jezikoslovnih in prevodoslovnih sferah uveljavlja izraz *languages for specific purposes* oz. *LSP* (jeziki za posebne namene). Za te, specializirane jezike po mnenju Pichta in Draskaua (1985: 3) velja, da se jih uporablja za posebne/usmerjene namene oz. takrat, ko gre za sporočanje informacij strokovne narave, s ciljem jasnega, natančnega in ekonomičnega sporočanja. Njuno razmišljanje nadgrajuje Jemec Tomazin (2010: 82), ki pravi, da specifična terminologija terja več kot le prevajalca z dobrim jezikovnim znanjem. Zahteva namreč »poznavalca ciljnega jezika in kulture, hkrati pa dovolj seznanjenega z izbranim področjem, da s prevajanjem ne povzroča dvoumnosti«. In ravno vprašanje dvoumnosti je ključno vprašanje pri prevajanju družboslovnih in humanističnih konceptov (in izrazov), saj so ti zaradi svoje večplastnosti za prevajanje izjemno zahtevni (Stolze 1999: 29ff) in včasih celo 'neprevedljivi'.³

Jemec Tomazin (2010: 84) navaja štiri možnosti odnosa med izvornikom in prevodom, in sicer, da (1) se termina se popolnoma ujemata; (2) je eden od terminov širši od drugega (a je ta ožji popolnoma integriran v širšega); (3) da enega od terminov v drugem jeziku ni in se ga običajno prevaja opisno ter (4) se termina se le delno prekrivata. V jeziku diplomacije naletimo na vse štiri opisane odnose, kar lahko pripišemo predvsem temu, da ima jezik diplomacije svoj specifični kod in nabor jezikovnih sredstev, resda v veliki meri povezan z mednarodnimi odnosi, a sočasno so skozi zgodovino nanj vplivali tudi drugi dejavniki, kot so npr. družbena stratifikacija, tradicija, posebnosti komunikacije v diplomaciji itd. Kot tak je jezik diplomacije z vso svojo 'zgodovinsko navlako' postal simbolično in dejansko izjemno bogat, a hkrati izredno zahteven za prevajanje, sploh izven konteksta določenih kulturnospecifičnih elementov, ki so mnogokrat predvsem implicitni ter kot takšni nepoznavalcu diplomatskih odnosov nejasni.

Ne glede na povedano, pa ne velja vnaprej zavreči možnosti, da bi vse izraze, ki jih pozna jezik diplomacije, prevedli v slovenski jezik. Menimo celo, da je to nujno potrebno, če želimo doseči razvoj strokovnega izrazja o diplomaciji v slovenskem jeziku in s tem obogatiti tudi slovenski (strokovni) jezik. A predpogoj za to je sklenitev t. i. terminološkega dogovora (Kalin Golob 2008: 80),⁴ v katerem bi sodelovali tako strokovnjaki s področja diplomacije kot jezikoslovci.⁵ Namen takega dogovora je

³ Eden takih neposrečenih prevodov, ki se je pojavil v zadnjem času, je prevod besede »to twit«; nekateri so ga namreč v slovenščino prenesli kot »čivkanje«. Ne samo, da se ta izraz ni prijel, njegova uporaba včasih sproži celo salve smeha v družbi, kjer je uporabljen. Kot lahko vidimo, je bil v tem primeru prevod oz. kalk izrazito neustrezen.

⁴ Terminološki dogovor je bil predpogoj za nastanek t. i. Korošičevega vojaškega slovarja.

⁵ V okviru Službe vlade za evropske zadeve so pred leti vzpostavili sistem potrjevanja terminologije s področja Evropske unije, ki bi se prenašala v slovenski pravni red (Jemec Tomazin 2010: 34).

najti izraze, ki bi lahko bili obče sprejeti (med teoretiki in praktiki). Da bi bil tak izraz sprejemljiv za vse strani in uporabljan v praksi, pa mora biti (a) enopomenski, (b) zborni/knjižni, (c) čustveno nezaznamovan, (č) kratek (prim. Kalin Golob 2008; Jemec Tomazin 2010: 85ff), (d) jasen ter (e) notranje in zunanje konsistenten. Slednje pomeni, da ga morajo ponotranjiti in posledično uporabljati tako strokovnjaki kot praktiki ter tudi obča javnost, pri čemer tak izraz ne sme biti v nasprotju z drugimi sorodnimi izrazi oz. se ne sme z njimi celo pomensko prekrivati.

Strokovni jezik diplomacije je v Sloveniji še vedno v svoji zgodnji razvojni fazi, zato je izjemno pomembno, da se raziščejo kulturni in jezikovni vplivi nanj in na njegov razvoj ter se postavi osnovne smernice za smotrno, koherentno in pragmatično primerno rabo tega jezika v praksi. V tem pogledu sta ključna prevodoslovni in kontrastivno-jezikoslovni vidik, saj slovenska besedila ne nastajajo v brezračnem prostoru, temveč nanje nenehno vplivajo drugi jeziki, še posebej tisti, iz katerih se prevajajo različne vsebine na posameznem strokovnem področju. Eno bistvenih vprašanj je, ali na prevajanje strokovnih in diplomatsko-kodifikacijskih izrazov poleg poznavanja obeh delovnih jezikov OZN, angleščine in francoščine, vpliva tudi kulturna bližina drugih obstoječih prevodov (v našem primeru srbohrvaškega, nemškega in italijanskega jezika).

Zgornje vprašanje je predstavljalo izhodišče pri oblikovanju empirične raziskave, s katero smo želeli preveriti, ali

- (a) bližnji jeziki vplivajo na uveljavljanje strokovnih izrazov v jeziku diplomacije,
- (b) se mlajša generacija, ki je v veliki meri anglofonizirana, tega zaveda,
- (c) poznavanje področja diplomacije vpliva na 'usedanje' določenih izrazov.

2 Empirična analiza izbranih primerov

2.1 Metodologija zbiranja podatkov

Anketa⁶ o poznavanju in prevodnih možnosti izbranih diplomatskih izrazov je bila izvedena med 130⁷ študenti višjih letnikov Filozofske fakultete (Oddelek za prevajalstvo, v nadaljevanju OP) in Fakultete za družbene vede (smer Mednarodni odnosi in Evropske študije, v nadaljevanju MO/EŠ) oktobra 2015. Omenjene študente smo izbrali zato, ker se njihov študij (in bodoči delokrog) pokriva z vprašanji, vezanimi na diplomatske študije in seveda tudi na strokovni jezik v diplomaciji. Pogoj za sodelovanje v anketi je bilo poznavanje področja mednarodnih odnosov,⁸ a z omejenimi kompetencami na tem področju, kar je pomenilo, da nihče od sodelujočih študentov še ni poslušal predmetov, vezanih na diplomacijo ali diplomatske odnose, torej razlaga izrazov iz diplomacije v sklopu predavanj in seminarjev nanje ni mogla

⁶ Anketa je bila izvedena za potrebe nastanka tega članka.

⁷ Vprašalnik je izpolnilo 52 študentov s Fakultete za družbene vede in 78 s Filozofske fakultete.

⁸ Študentje Oddelka za prevajalstvo Filozofske fakultete se z obravnavanjem mednarodnih organizacij prvič srečajo v tretjem letniku študija pri predmetu Osnovne prevajalske kompetence II, ki je sestavljen iz predmetov Uvod v mednarodne organizacije in Tolmačenje za prevajalce, študentje FDV pa se s tem področjem srečajo večkrat, najprej v prvem letniku študija.

vplivati. Zunanje vplive smo izključili tudi s tem, da smo anketo izvedli nenapovedano (torej se nanjo študentje niso mogli pripraviti) in v omejenem času. Slednje je bilo izjemno pomembno, ker smo želeli pridobiti »prve asociacije«, ki se porodijo ob posameznem izrazu iz diplomacije.

Osnovni podatki, povezani z demografijo vzorca sodelujočih, so še naslednji: povprečna starost respondentov je bila 21,94 let (modus 22 let), povprečna ocena dosedanjega študija 7,86 (modus 8). Respondente smo vprašali tudi o njihovi oceni slovenskega jezika na maturi (brez preračunavanja točk), prav tako pa tudi o njihovem zanimanju za slovenski jezik. Ti dve vprašanji sta se nam zdeli smiselni, ker vsaj okvirno govorita o tem, kakšno je znanje, zanimanje in odnos vprašanih do slovenskega jezika. Predvidevali smo, da bodo tisti z višjo oceno na maturi in z bolj izostrenim občutkom za slovenski jezik bolj smelo in kakovostneje odgovarjali na anketna vprašanja, predvsem pa, da se bo potrdila domneva o njihovem izostrenem čutu za materinščino, torej da bodo, če bo le mogoče, iskali ustrezne slovenske ustreznice. Rezultati so pokazali, da je bila povprečna ocena iz slovenskega jezika na maturi izjemno visoka (4,15), modus je bil 5. Prav tako se je izkazalo kot relativno visoko tudi zanimanje za slovenski jezik (povprečje 4,61, modus 5), pri čemer je 30 % respondentov dejalo, da jih slovenski jezik izjemno, 14 % pa, da jih sploh ne zanima.

Na osnovi rezultatov, ki smo jih pridobili iz vprašalnika, smo organizirali še dve fokusni skupini. Ena je na Fakulteti za družbene vede potekala januarja 2016, druga pa na Filozofski fakulteti marca 2016. V vsaki je bilo sedem članov, ki so razpravljali o predstavljenih (ključnih) rezultatih. Njihova razmišljanja/stališča so vključena v razpravo v razdelku, ki sledi.

2.2 Rezultati kvantitativne analize

(a) Prevajanje izraza *summit diplomacy*

Izraz *summit diplomacy* ima v jeziku diplomacije enotno označbo, in sicer gre za srečanje šefov vlad oz. držav, s ciljem sprejetja okvirnih sporazumov, dogovorov itd. Klasičen sistem *summit diplomacy* je bil – do njegove institucionalizacije z Lizbonsko pogodbo leta 2009 – vsakokratni Evropski svet. Prav tako pa lahko z oznako *summit diplomacy* označimo srečanja G7+1, G20, zadnje podnebno srečanje v Parizu ipd. Če povzamemo, je namen *summit diplomacy*, da se šefi vlad/držav dogovorijo o okvirnem delovanju v naslednjem obdobju, kar pomeni, da ne gre za konkretne dogovore, temveč bolj za usmeritve/smernice, ki so osnova za nadaljnje dogovarjanje na nižjih ravneh.

Študentom smo za prevod izraza *summit diplomacy* ponudili štiri možnosti. Frekvenčno porazdelitev kaže tabela 1.

Tabela 1: Možni prevodi *summit diplomacy* po mnenju študentov.

	frekvenca	odstotek	veljavni odstotek	kumulativni odstotek
vrhovna diplomacija	89	68,5	69,0	69,0
diplomacija na vrhu	21	16,2	16,3	85,3
vrhunska diplomacija	5	3,8	3,9	89,1
summit diplomacija	14	10,8	10,9	100,0
skupaj	129	99,2	100,0	
manjkajoče	1	0,8		
skupaj	130	100,0		

Vir: Lasten izračun na podlagi ankete.

Kot lahko vidimo iz tabele 1, se je večina študentov (69 %) odločila, da bi izraz *summit diplomacy* prevedla kot *vrhovna diplomacija*, sledijo pa prevodi *diplomacija na vrhu* (16,3 %), *summit diplomacija* (10,9 %) in *vrhunska diplomacija* (3,9 %). Kot razberemo iz navedenih rezultatov so študentje večinoma presodili, da je izraz *summit diplomacy* mogoče prevesti v slovenski jezik, ne da bi pri tem izgubil na pomenu. Zanimivo pa je, da je pri prevajanju v celoti skoraj 70 % študentov raje kot desni uporabilo levi prilastek.

Toda tudi če v celotnem numerusu izgleda, da obstaja veliko strinjanje za prevod z »levim prilastkom«, torej *vrhovna diplomacija*, pa natančnejši vpogled v rezultate na podlagi skupinjenja (respondenti FDV vs. respondenti FF) pokaže precej drugačne rezultate (tabela 2).

Tabela 2: Znotrajskupinska analiza predlaganih prevodov *summit diplomacy*.

	fakulteta	
	FDV (%)	FF (%)
vrhovna diplomacija	40,4 %	88,2 %
diplomacija na vrhu	32,7 %	5,3 %
vrhunska diplomacija	5,8 %	2,6 %
summit diplomacija	21,2 %	3,9 %
	100 %	100 %

Vir: Lasten izračun na podlagi ankete.

Študentje OP so bili dvakrat bolj naklonjeni levemu prilastku v prevodu, kot študentje MO/EŠ. Ti so skoraj v enaki meri tehtali med obema oblikama. Je pa zanimiv razkorak med študenti MO/EŠ in OP glede uporabe izraza *summit diplomacija*. Če se je med študenti MO/EŠ za to poimenovanje odločila petina vseh vprašanih, pa se je med študenti OP za to obliko odločilo le 3,9 % študentov. To lahko pojasnimo s tem, da so študenti MO/EŠ že 'zaznamovani' z uporabo tega izraza, saj ga pogosto srečujejo pri predavanjih strokovnjakov, ki prihajajo iz prakse, kot tudi v pogovornem jeziku, medtem ko se s tem izrazom – po informacijah pridobljenih z njihove strani – študenti OP do izvedbe ankete niso pogosto srečali.

Kako pa je v praksi?

Če izvzamemo Jazbeca (2009: 85), ki to obliko diplomacije označuje s izrazom *vrhunska diplomacija*,⁹ in Udoviča (2013: 28, 191 idr.), ki uporablja izraz *vrhovna diplomacija*, potem lahko ugotovimo, da se v pisani in govorjeni besedi v veliki meri uporabljata predvsem dva izraza, in sicer *diplomacija na vrhu* in *summit diplomacija*. Ob tem se seveda takoj postavi vprašanje, ali v slovenščini sploh obstaja ustaljeni izraz in ali se ustaljena raba v strokovnem izrazju diplomacije spreminja ali ne. Odgovor ni enostaven. Zaplete ga Udovič (2015), ki navaja dva razloga, zakaj je prevod *vrhovna diplomacija* boljši od prevoda *diplomacija na vrhu*. Trdi, da prvič zato, ker »je enostavnejši«, in drugič, ker »zveni bolj slovensko ter je v skladu z njemu sorodnimi izrazi«. Na drugi strani pa ostaja dejstvo, da se Udovičev (2013) izraz 'ni prijel' in da praktiki najpogosteje uporabljajo izraz *summit diplomacija*, če pa ga že slovenijo, uporabljajo izraz z desnim prilastkom, kar je v slovenščini manj običajno, vendar v primeru jezika diplomacije verjetno bolj sprejemljivo. To potrjuje tudi korpus Gigafida, ki za srečanja na vrhu zazna 412, medtem ko za vrhovna srečanja zazna samo 42 konkordanc.

(b) Prevajanje izraza *track-two diplomacy*

Če smo pri diplomaciji na vrhu/vrhovni diplomaciji imeli relativno enostavne možnosti prevajanja izraza v slovenski jezik, se pri izrazu *track-two diplomacy*, ker gre za novejši izraz, zadeve zapletejo. Izraz opisuje postopke in aktivnosti nedržavnih akterjev, ki se vključujejo v diplomatske aktivnosti. V teh primerih so mišljene predvsem dobrodelne oz. nevladne organizacije, ki se v meddržavne konflikte vključujejo kot posredniki/mediatorji in jih skušajo (znotraj svojih sposobnosti in zmožnosti) reševati. Druga 'težava' izraza *track-two diplomacy* pa se nanaša na vprašanje, ali imenovane aktivnosti sploh sodijo v okvir diplomacije in ali je takšno poimenovanje primerno. To vprašanje se pojavlja v glavnem v teoretskih razmišljanjih, ki se pri razumevanju diplomacije strogo držijo definicije *Dunajske konvencije o diplomatskih odnosih* (1961). Ta v svojem 2. členu pravi, da se diplomatski odnosi vzpostavljajo samo med državami. Ne glede na te pomisleke in predvsem zato, ker je izraz *track-two diplomacy* vedno bolj aktualen tudi v literaturi o diplomaciji, smo se odločili, da preverimo, kako bi ga v slovenščino prevedli študentje. Ponudili smo jim štiri možnosti, frekvenčna razdelitev pa je prikazana v tabeli 3.

---

⁹ Tudi Korošec (2016) se *bolj ogreva* za izraz *vrhunska diplomacija*. Svojo odločitev utemeljuje s – po njegovem mnenju – podobnim izrazom iz *Vojaškega slovarja*, tj. vrhunski lovci.

Tabela 3: Možni prevodi *track-two diplomacy* po mnenju študentov.

	frekvence	odstotki	veljavni odstotki	kumulativni odstotki
drugotirna diplomacija	16	12,3	12,5	12,5
diplomacija drugega tira	28	21,5	21,9	34,4
drugoravenska diplomacija	74	56,9	57,8	92,2
track-two diplomacija	10	7,7	7,8	100,0
skupaj	128	98,5	100,0	
manjkajoče	2	1,5		
skupaj	130	100,0		

Vir: Lasten izračun na podlagi ankete.

Kot pokaže tabela 3, so se študentje z veliko večino odločili za izraz *drugoravenska diplomacija* (57,8 %), sledijo mu izrazi *diplomacija drugega tira* (21,9 %), *drugotirna diplomacija* (12,5 %) in *track-two diplomacija* (7,8 %). Enako kot v prvem primeru je levi prilastek 'premagal' desnega, pri čemer pa tokrat ne gre za popolna ekvivalenta: levi prilastek v sebi skriva še neko konotacijo, ki pa je študentje očitno niso prepoznali. Diplomacija drugega tira namreč pomeni, da njen ustroj in aktivnosti potekajo vzporedno z diplomacijo prvega tira (tj. s klasično državno diplomacijo). V razumevanju (in prevodu) ne gre za nikakršno obliko podrejanja oz. 'manjvrednosti', temveč zgolj za vzporedno aktivnost. Za razliko od takega razumevanja pa ima izraz drugoravenska diplomacija implicitno negativno konotacijo, ki napeljuje na idejo, da je ta diplomacija manj vredna, neobičajna, predvsem pa se vzpostavi takrat, ko posamezni akterji prave ravni ne želijo vzpostaviti. Gre torej za razumevanje, da je taka diplomacija nadomestna diplomacija, kar ni točno. *Track-two diplomacy* je namreč aktivnost, ki dopolnjuje državno diplomacijo in je ne nadomešča.¹⁰ Kljub temu so rezultati ankete razveseljivi, glede na to, da smo, ko smo anketo pripravljali, pričakovali, da bodo študentje v veliki meri obkrožili poimenovanje *drugotirna diplomacija*, ki bi jezikovno (s prenosom pomena) morda celo najbolj ustrezalo angleški inačici, a bi imelo v slovenščini izjemno negativno konotacijo.

Če primerjamo še izbore odgovorov znotraj skupin OP in MO/EŠ, lahko ugotovimo, da tudi v tem primeru prihaja do očitnih razlik med skupinama, ki jih ne gre zanemariti (tabela 4).

¹⁰ Korošec (2016) je za to vrsto diplomacije predlagal prevod *vzporedna diplomacija*. Četudi se na prvi pogled zdi, da se predlog oddaljuje od izvirnika, pa bi veljalo o njem tehtno premisliti, saj je vsebinsko blizu originalnemu izrazu.

Tabela 4: Znotrajskupinska analiza predlaganih prevodov *track-two diplomacy*.

	fakulteta	
	FDV (%)	FF (%)
drugotirna diplomacija	19,2 %	8 %
diplomacija drugega tira	23,1 %	21,3 %
drugoravenska diplomacija	44,2 %	66,7 %
track-two dipl.	13,5 %	4 %
	100 %	100 %

Vir: Lasten izračun na podlagi ankete.

Izraz *drugotirna diplomacija* je bil za študente MO/EŠ sprejemljivejši kot za študente OP, medtem ko je skoraj četrtina obeh skupin podprla idejo o tem, da bi se moral prevod glasiti *diplomacija drugega tira*. Velika razlika se je pokazala pri izrazu *drugoravenska diplomacija*, kar gre pripisati predvsem razporeditvi MO/EŠ med vse štiri izraze na eni ter intenzivnosti ukvarjanja s slovenskim jezikom študentov OP na drugi strani. Pri predlogu *track-two diplomacy* se ponovno kažejo enake značilnosti kot pri analizi v točki (a), in sicer, da študenti MO/EŠ veliko 'lažje' operirajo s tujkami ali polcitatnimi izrazi kot študentje OP. Na takšno obnašanje gotovo vplivajo značilnosti pouka na fakulteti, kjer se študentje MO/EŠ pogosteje srečujejo s tujkami, ki jih potem 'napol' prevajajo sami ali to počno praktiki, ki v okviru programov predavajo.

(c) Prevajanje izraza *agremán/agreement*

Agremán/agreement je dejanje države sprejemnice, s katerim odobri državi pošiljateljici, da lahko v državi sprejemnici nekoga imenuje za veleposlanika oz. pomorskega, letalskega ali vojaškega atašeja. Glede uporabe tega izraza v praksi imamo v slovenščini veliko terminološko zmedo. Udovič et al. (2011: 278) so v svojem članku ugotavljali, da so različni slovenski prevodi *Dunajske konvencije o diplomatskih odnosih* (v nadaljevanju DKDO) poimenovanje *agremán/agreement* različno slovenili, prav tako pa za ta izraz *Zakon o zunanjih zadevah* (Ur. l. RS 113/2003) uporablja drugačno verzijo kot npr. Bohte in Sancin (2006) ali Simoniti (1994). To zmedo še pogloblja uradni prevod DKDO, ki ga je pripravilo Ministrstvo za zunanje zadeve maja 2013, ki za oznako tega dejanja uporabi kar prevzeto besedo *agreman*.

Tabela 5: Možni prevodi *agremán/agreement* po mnenju študentov.

	frekvence	odstotki	veljavni odstotki	kumulativni odstotki
soglasje	96	73,8	73,8	73,8
privolitev	20	15,4	15,4	89,2
agreman	14	10,8	10,8	100,0
Skupaj	130	100,0	100,0	

Vir: Lasten izračun na podlagi ankete.

To, da se je večina respondentov odločila za prevod *soglasje*, ni presenetljivo, gre pa odločitev pripisati dvema razlogoma. Prvi je ta, da je v medijskem jeziku izraz *soglasje* za dodelitev *agremána/agreementa* skorajda splošno sprejet, kot tudi, da izraz *soglasje* za to dejanje uporabljajo tudi strokovnjaki s področja diplomacije. Drugi razlog pa tiči v dejstvu, da je razlika med *soglasjem* in *privolitvijo* bolj teoretična kot praktična. SSKJ razlaga *soglasje* kot »[p]ozitivno mnenje, odgovor glede uresničitve česa; dati soglasje [...]«, glagol *privoliti* pa »z besedo, kretnjo izraziti, da se uresničitvi česa, kar navadno zadeva osebek, ne nasprotuje«. Skratka, v obeh primerih je rezultat pozitivno mnenje o neki zadevi. A SSKJ ponuja tudi sposojenko *agrema*, ki jo pojasnjuje kot »*privolitev vlade, da se kdo pri njej imenuje za diplomatskega zastopnika: vlada je dala agrema za novega poslanika*«. Ne glede na zmedo pa je v mednarodnih odnosih jasno, da bi morali na tem mestu pisati *privolitev/odobritev* in ne *soglasje*, kajti v diplomaciji in mednarodnih odnosih ga razumemo veliko širše kot *privolitev/odobritev*; pri *soglasju* pa gre lahko tudi za ne-odsotnost nasprotovanja, medtem ko je *privolitev* aktivna dejavnost države. Poznavajoč tematike iz diplomacije vemo, da se *privolitev* daje neposredno, zavrnitev pa *tacite*. Zato menimo, da bi bil najboljši prevod *privolitev* oz. *odobritev* (prim. tudi Udovič et al. 2011).¹¹

Tabela 6: Znotrajskupinska analiza predlaganih prevodov *agremán/agreement*.

	fakulteta	
	FDV (%)	FF (%)
soglasje	57,7 %	84,4 %
privolitev	17,3%	14,3 %
agreman	25 %	1,3 %
	100 %	100 %

Vir: Lasten izračun na podlagi ankete.

Tudi v tem primeru se je pokazala podobna praksa kot v obeh dosedanjih. Velika večina študentov obeh fakultet se je odločila za izraz *soglasje*, sedmina študentov za izraz *privolitev*, največji razkorak pa se je pojavil pri sposojenki *agreman*, kjer zeva med obema skupinama velik prepad: za izraz *agreman* se je odločila četrtnina študentov MO/EŠ in le 1,3 % študentov OP. Razliko, podobno kot v prejšnjih primerih, lahko pojasnimo z vplivom študijskega procesa in uporabe tujih strokovnih poimenovanj na FDV. Izraz *agreman* se namreč izjemno pogosto pojavlja tako v predavalnicah na FDV kot tudi v strokovni in znanstveni literaturi, medtem ko ga študentje FF skorajda še niso srečali oz. ga sploh ne poznajo. Zato so med različnimi ponujenimi možnostmi izbrali tisto, ki se jim je zdelo najboljša oz. najbolj 'slovenska'.

(d) Prevajanje izraza *ceremonial*

Prevajanje izraza (diplomatski) *ceremonial* je zahtevno, ne samo zato, ker terja poznavanje ustroja diplomacije, ampak tudi zato, ker je prva asociacija na njegovo slovensko inačico zavajajoča. Strokovno gledano je namreč *ceremonial* veliko širši od

¹¹ Benedetti (2008: 78) uporablja izraz *privolitev* ali *agrema*.

samega *protokola*, ki ga običajno razumemo kot pravila obnašanja.¹² SSKJ *ceremonial* pojasnjuje kot »predpise za potek slavnosti, obredov ali za vedenje pri njih«, medtem ko *protokol* razlaga kot »uradna in družabna pravila za medsebojne stike uradnih predstavnikov držav«. S strokovnega vidika sta obe razlagi preozki. *Ceremonial* namreč ne določa le predpisov za potek slavij, obedov itd., temveč vse diplomatsko obnašanje, tj. obnašanje v stikih z različnimi predstavniki držav. Na drugi strani pa je izraz *protokol* širši od *ceremoniala*, saj poleg pravil obnašanja obsega tudi vso pisno – uradno in neuradno – korespondenco, ki poteka znotraj občevarja v diplomaciji; ta je namreč ceremonialno urejena, zavezana strogim pravilom, predvsem pa ima ne glede na čas in prostor standardizirane značilnosti.

Tabela 7: Možni prevodi *ceremonial* po mnenju študentov.

	frekvence	odstotki	veljavni odstotki	kumulativni odstotki
protokol	82	63,1	63,6	63,6
ceremonijal	27	20,8	20,9	84,5
ceremonial	20	15,4	15,5	100,0
skupaj	129	99,2	100,0	
manjkajoče	1	,8		
skupaj	130	100,0		

Vir: Lasten izračun na podlagi ankete.

Tabela 7 prikazuje pogled respondentov na možne prevode izraza *ceremonial*. Kot je razvidno iz tabele, se je več kot 60 % vseh respondentov odločilo, da izraz *ceremonial* prevedejo kot *protokol*, skoraj 21 % je besedo prevzelo in jo 'le' razširilo s slovenskim »j«, medtem ko se je 15,5 % respondentov odločilo za sposojenko *ceremonial*. A kot v prejšnjih primerih, se tudi v tem pokaže vpliv študijskega procesa na izbor najbolj primerne izraza (tabela 8).

Tabela 8: Znotrajskupinska analiza predlaganih prevodov *ceremonial*.

	fakulteta	
	FDV (%)	FF (%)
protokol	38,5 %	80,3 %
cermonijal	36,5 %	10,5 %
ceremonial	25 %	9,2 %
	100 %	100 %

Vir: Lasten izračun na podlagi ankete.

Iz tabele 8 lahko ugotovimo, da so se študentje MO/EŠ večinoma tretjinsko odločali za vsako od ponujenih možnosti, medtem ko se je štiri petine študentov OP odločilo, da izraz *ceremonial* prevede kot *protokol*, 10,5 % kot *ceremonijal* in 9,2

¹² V strokovnem jeziku izraz *protokol* pogosto nadomestimo tudi z izrazom *etiketa* (prim. Udovič idr. 2011).

% kot ceremonial. Tudi v tem primeru lahko ugotovimo, da so študentje OP izraz *ceremonial* slovenili skladno z lastno predstavo o tem, da je *protokol* slovenska inačica za *ceremonial*. Na drugi strani pa odgovori študentov MO/EŠ ponovno potrjujejo, da je večina od njih med študijskim procesom že večkrat slišala za to, da je *protokol* nekaj drugega kot ceremonial, težave so imeli le pri odločitvi, kako bi besedo zapisali, z »j« ali brez, torej kot privzeto besedo ali kot sposojenko.

(e) Prevajanje izraza *letter of credence/accreditation, lettres de creance*

Ta izraz v slovenščino najpogosteje (tako praktiki kot teoretiki) prevajajo kot *akreditiv*. Gre za potrdilo, ki ga veleposlanik izroči šefu države sprejemnice ob nastopu svoje službe v državi sprejemnici. Pri odločanju o tem, katere prevode naj ponudimo respondentom v anketi, smo se osredinili na ugotovitve Udoviča et al. (2011: 280), kjer beremo, da se v slovenščini za naveden izraz pojavljajo trije enakovredni izrazi, in sicer *akreditivno pismo, poverilno pismo* in (kar so predlagali avtorji citirane razprave) *poverilnica*.¹³ Po mnenju avtorjev (prav tam) je poimenovanje *akreditivno pismo* najbolj neprimerno, saj se v njem kažejo interference s francoskim in angleškim jezikom (kot operativnima jezikoma diplomacije), poleg tega pa tudi s hrvaškim jezikom (v katerem je izšel nam 'najbližji' prevod DKDO), najboljši prevod pa *poverilnica*, saj [pri poverilnicah]

ne gre (več) za 'pisma', ampak za potrdilo, da je posameznik napoten na mesto vodje misije. To potrdilo ima sicer še vedno ustaljeno obliko, vendar se bo v prihodnosti tudi njegova oblika, predvsem zaradi sodobnejših oblik komunikacije, verjetno še spremenila. Poleg tega pa v slovenski stilistiki prevladuje načelo izogibanja gostobesednosti, zato predlagamo izogibanje večbesednemu poimenovanju, kadar enobesedno pomensko zadošča, kar velja tudi za naš primer (prav tam).

Glede na navedeno smo predvidevali, da se bodo respondenti večinsko odločali za izbor izrazov, ki bodo imeli v svoji sestavi besedo »pismo«, saj se bodo v veliki meri naslanjali na original. Sklepanje se je tudi tokrat potrdilo (tabela 9).

Tabela 9: Možni prevodi *letter of credence/accreditation, lettres de creance* po mnenju študentov.

	frekvence	odstotki	veljavni odstotki	kumulativni odstotki
akreditivno pismo	45	34,6	35,4	35,4
poverilnica	26	20,0	20,5	55,9
poverilno pismo	56	43,1	44,1	100,0
skupaj	127	97,7	100,0	
manjkajoče	3	2,3		
skupaj	130	100,0		

Vir: Lasten izračun na podlagi ankete.

¹³ Benedetti (2008: 78) uporablja izraz *akreditivno pismo* oz. *poverilnica*.

Tabela 9 kaže, da so se respondenti v veliki meri odločali med izrazoma *akreditivno pismo* in *poverilno pismo*, saj se je zanj odločilo skoraj 80 % študentov, medtem ko se je 'le' petina odločila za izraz *poverilnica*. Kljub temu pa se je pokazala tendenca k slovenjenju, saj je 64,6 % vprašanih izbralo prevod (*poverilno pismo*, *poverilnica*) in ne polcitatne besede (*akreditivno pismo*). Zanimivo pa je tudi, da v tem primeru skorajda ni odstopanja med študenti OP in MO/EŠ. Kot je prikazano v tabeli 10, so odstotki med obema skupinama respondentov razporejeni približno enako.

Tabela 10: Znotrajskupinska analiza predlaganih prevodov *letter of credence/accreditation, lettres de creance*.

	fakulteta	
	FDV (%)	FF (%)
akreditivno pismo	33,3 %	37,3 %
poverilnica	25,5 %	17,3 %
poverilno pismo	41,2 %	45,3 %
	100 %	100 %

Vir: Lasten izračun na podlagi ankete.

Večje odstopanje je zaznati le pri izrazu *poverilnica*. Za tak prevod izraza se je odločilo 8 % več respondentov MO/EŠ kot OP. Razlog za to je tudi tokrat verjetno v dejstvu, da študentje MO/EŠ bolje poznajo izrazje s področja diplomacije.

(e) Prevajanje izraza *special mission*¹⁴

Poskus iskanja najboljšega prevoda izraza *special mission* je bil zadnja naloga v tem razdelku anketnega vprašalnika. *Specialna misija*, kot je strokovno uveljavljen izraz, je namreč misija, ki je odposlana na neko območje zato, da izvede določeno aktivnost, dejavnost oz. opravi določeno delo. Na njej ni »nič posebnega«, njena glavna značilnost je, da je t. i. izredna misija,¹⁵ ki traja krajši čas in izvaja konkretno nalogo, ki ji je poverjena. O takih misijah je bila celo sprejeta konvencija, ki določa njihove temeljne značilnosti, pristojnosti in tudi omejitve.¹⁶ Glede na to, da SSKJ kot sopomenko za *misijo* predlaga *odposlanstvo*, smo respondentom ponudili tri možnosti prevoda izraza *special mission*, kar prikazuje tabela 11.

¹⁴ Korošec (2016) predlaga prevod izredno odposlanstvo, ki bi lahko nadomestil do sedaj uveljavljene izraze.

¹⁵ Diplomatsko občevanje loči med rednimi (to so npr. klasična veleposlaništva) in izrednimi misijami.

¹⁶ Konvencija o specialnih misijah je bila sprejeta leta 1969, v veljavo je vstopila leta 1985. Ob tem velja poudariti, da je v objavi v Ur. l. SFRJ – Mednarodne pogodbe in drugi sporazumi (št. 19, str. 310ff) ta konvencija prevedena kot *Konvencija o posebnih misijah*; v uradnem prevodu MZZ, ki je izšel v knjigi *Diplomatsko pravo – izbrane konvencije*, je ime konvencije prevedeno kot *Konvencija o specialnih misijah*, medtem ko je izraz *special mission* preveden kot *posebna misija* (prim. Simoniti et al. 2015: 379ff).

Tabela 11: Možni prevodi *special mission* po mnenju študentov.

	frekvence	odstotki	veljavni odstotki	kumulativni odstotki
posebno odposlanstvo	66	50,8	51,6	51,6
specialna misija	5	3,8	3,9	55,5
posebna misija	57	43,8	44,5	100,0
skupaj	128	98,5	100,0	
manjkajoče	2	1,5		
skupaj	130	100,0		

Vir: Lasten izračun na podlagi ankete.

Razdelitev med odgovori je izrazito asimetrična. 51,6 % respondentov se je odločilo za popolno slovenjenje izraza *special mission*, medtem ko se je 44,5 % odločilo le za slovenjenje pridevnika *special* (v posebna), samostalnik *mission* pa so pustili v izvorni obliki. Najbolj zanimivo pa je dejstvo, da se je le 3,9 % respondentov odločilo za sponoženko *specialna misija*. Razdelitev znotraj skupin respondentov je bila naslednja (tabela 12):

Tabela 12: Znotrajkupinska analiza predlaganih prevodov *special mission*.

	fakulteta	
	FDV (%)	FF (%)
posebno odposlanstvo	55,8 %	49,3 %
specialna misija	5,8 %	2,7 %
posebna misija	38,5 %	48 %
	100 %	100 %

Vir: Lasten izračun na podlagi ankete.

Zanimivo je, da se je za popolno slovenjenje izraza *specialna misija* odločilo več študentov MO/EŠ kot študentov OP, na drugi strani pa se je več študentov OP kot MO/EŠ odločilo za slovenjenje pridevniškega dela izraza *specialna misija*, medtem ko je samostalnik le privzel slovensko obliko (prenos v ciljni jezik). Ta primer je poseben tudi z vidika vpliva pedagoškega procesa na poznavanje strokovnih izrazov, saj predstavlja izjemo in odstopa od pravila, ki smo ga opazili v prejšnjih primerih, tj. da dosedanji pedagoški proces (predvsem na FDV) vpliva na poznavanje strokovnega/uporabljanega izrazoslovja, ki potem posredno vpliva tudi na željo/interes po slovenjenju strokovnih izrazov.

2.3 Rezultati kvalitativne analize

Vse sodelujoče respondente smo v kvalitativnem delu ankete povprašali tudi o pojasnilih, razlagah t. i. 'neprevedljivih' izrazov v diplomaciji. Gre za izraze, ki se v znanstveni in strokovni javnosti uporabljajo v originalni obliki, saj so le kot taki enopomenski, jasni ter notranje in zunanje koherentni. Zato je v takih primerih, ko

gre za tehtanje med »stroko« in »jezikom«, izbor »stroke« edina prava in utemeljena možnost. Izrazi, ki smo jih kot 'neprevedljive' ponudili respondentom, in jih prosili za njihova pojasnila, so prikazani in pojasnjeni v tabeli 13.

Tabela 13: Predstavljeni izrazi in njihov pomen.

Persona non grata	pomeni nezaželeno osebo. Običajno lahko države določenega diplomatskega predstavnika razglasijo za nezaželeno osebo, kar pomeni da mu po določenem času prenehajo vsi privilegiji in imunitete, hkrati pa ga država sprejemnica lahko tudi izžene, če ga že prej ni odpoklicala država pošiljateljica. Prevod v <i>nezaželeno osebo</i> ne bi bil tako jasen, kot je original, ki se jasno veže na diplomacijo in že sam po sebi nosi vse ključne implikacije take oznake.
Non paper	je dokument, ki je izrazito neformalen. V njem je zapisana samo vsebina, ne ve pa se ne kdo ga pošilja, ne komu je bil namenjen, ne kdaj je bil sestavljen. Njegova dodana vrednost je v tem, da je najbolj eleganten v kočljivih zadevah. ¹⁷
Alternat	je oblika dokumenta, ki ima isto vsebino, a drugačen vrstni red podpisnikov (se spreminjajo, alternirajo). Nastal je v zgodovini diplomacije, ko so se začela postavljati vprašanja prednostnega vrstnega reda in ko je prednostni vrstni red dobil izrazito simbolično vlogo. Tako so v diplomatskem občevanju izumili obliko dokumenta, ki sam po sebi ne spreminja ničesar, le vsak podpisnik se v določeni obliki 'znajde' na prvem (najbolj častnem) mestu. ¹⁸
Konkordat	je poseben sporazum, ki je sklenjen med državo in Svetim sedežem (kot subjektom mednarodnega prava). Teh sporazumov je sicer vedno manj, so pa tisti, ki so bili sklenjeni, še vedno v veljavi.
Shuttle diplomacija	je posebna oblika diplomacije, ki se je razvila med izraelsko-arabsko vojno v 60-ih in 70-ih. ¹⁹ Gre za obliko mediacije, ko mediator posreduje (potuje!) med sprtima stranema in skuša doseči sporazum. Ime je dobila po čolničku (<i>shuttle</i>) na pletilnem stroju, ki se giblje med dvema stranema in s tem ustvarja pletenino. Pogosto se zamenjuje s t. i. vesoljsko diplomacijo.
Bout de papier	je oblika diplomatske komunikacije med državami/strankami, ki je bolj neformalna kot <i>aide mémoire</i> ali memorandum, a obenem bolj formalna kot <i>non paper</i> . ²⁰

Vir: Lastna analiza.

¹⁷ Jazbec (2009: 228) ugotavlja, da se *non paper* uporablja predvsem takrat, ko gre za kočljivo zadevo, praviloma stališče, ki državi sprejemnici ne bo všeč. Zadnji viden primer *non paperja* je bil azerbajdžanski *non paper*, ki je v OZN zaokrožil v času druge slovenske kandidature za nestalno članstvo v Varnostnem svetu.

¹⁸ De Magalhaes (1988: 41) poudarja, da so se suvereni vedno prerekali, kdo bo na sporazumu podpisan prvi. Da bi rešili to zadevo, so v diplomaciji izumili institucijo *alternata*, ki obstaja še danes. Resda nima nobene praktične vrednosti, ima pa izjemno simbolno vrednost.

¹⁹ Uveljavil jo je ameriški državni sekretar Henry Kissinger.

²⁰ Za *bout de papier* je značilno, da vsebuje samo datum in nobenih drugih oznak (Jazbec 2009: 228).

Sodelujoče smo prosili, da v slovenščini čimbolj natančno in zgoščeno pojasnijo izraze, ki smo jih mi prikazali v zgornji tabeli. Ugotovitve so bile delno pričakovane. Prvič, na ta del ankete je odgovorilo več študentov MO/EŠ kot OP, kar lahko pripišemo dejstvu, da so se študentje MO/EŠ v času svojega študija občasno že srečevali s temi izrazi, medtem ko se študentje OP s temi izrazi v času svojega študija skorajda ne srečujejo. Druga ugotovitev je bila, da tudi študentje MO/EŠ, ki so odgovorili na ta del vprašalnika, v veliki večini niso natančno opisali navedenih izrazov, kar pomeni, da so jih sicer poznali, niso pa jih razumeli, kaj šele, da bi bili sposobni najti ustrezno slovensko inačico ali vsaj prepričljivo, logično razlago navedenih izrazov. Tretja ugotovitev, ki se je pojavila na podlagi natančne analize vseh odgovorov, je bila, da so navedeni izrazi po mnenju študentov neprevedljivi. Poleg nerazumevanja izrazov študentje niso znali navesti nobene slovenske inačice ali vsaj približno sorodnega izraza. Edini primer, kjer se je nekaj študentov 'izkazalo' z jezikovnim (a ne vsebinskim!) poznavanjem tematike je bil izraz *persona non grata*, ki ga je kar nekaj študentov prevedlo v *nezaželeno osebo*, vendar pa nihče od anketirancev izraza ni natančneje razložil. V tabeli 14 navajamo nekaj najbolj 'zgrešenih' navedb respondentov.

Tabela 14: 'Zgrešena' razumevanja navedenih izrazov.

Non paper	<ul style="list-style-type: none"> • Brez papirjev • Nekaj v praksi, brez papirjev • Nekaj digitalnega • Mimo pravil • Argumentirati
Alternat	<ul style="list-style-type: none"> • Druga možnost • Neka možnost • Tretja možnost • Alternativa • Namestnik • Nadomestek • Alternativec
Konkordat	<ul style="list-style-type: none"> • Sporazum • Dogovor • Strinjanje • Soglasje med državami • Sporazum o verski vsebini
Shuttle diplomacija	<ul style="list-style-type: none"> • Vesoljska, transportna diplomacija • Spreminjajoča se diplomacija • Ad hoc diplomacija • Izredno hitra diplomacija • Enosmerna diplomacija

Bout de papier	<ul style="list-style-type: none"> • Diplomatska pošta • Zavezanost k napisanemu • Skladen z zakonom • Skupek listin • Kup papirja
----------------	---

Vir: Lastna analiza.

3 Razprava in zaključek

Empirična analiza odgovorov anketirancev je pokazala, da je jezik diplomacije izredno zahteven, saj terja ne samo poznavanje pomena, ampak predvsem uvid v celoten zgodovinski razvoj diplomacije. Poleg tega je raziskava pokazala še naslednje:

(a) študentje MO/EŠ in OP so premalo seznanjeni s strokovnimi izrazi s področja diplomacije. Četudi imajo v času svojega študija nekaj predmetov, ki se dotaknejo besedišča diplomacije, pa je to vsekakor premalo.¹⁷ Zato bi veljalo razmisliti, da bi obe fakulteti, ki sta nosilki programov, morebiti pripravili medfakultetne module, ki bi omogočili oplajanje znanja o izrazoslovju iz diplomatskih študij. To bi gotovo prispevalo tudi k dvigu jezikovne kulture med študenti in k uveljavljanju strokovnega izrazoslovja v diplomatskih študijah;

(b) študentje obeh študijskih smeri so pod izrazitim vplivom angleščine, zato tudi prevode strokovnih izrazov prevajajo skladno z angleškim izvornikom. Pri tem pozabljajo na posebnosti slovenščine (kot npr. večja zaželenost levega prilastka, izogibanje gostobesednosti itd.),¹⁸ kar gotovo škoduje razvoju besedišča na področju diplomatskih študij. Glede na to, da so sedanji študentje bodoči delodajalci in strokovnjaki s področij, je treba vzgojo k jezikovni kulturi začeti že sedaj. To, da ima angleščina velik vpliv, se je pokazalo tudi v okviru razprave v fokusni skupini, kot so sodelujoči 'priznali', da se jim zdi, da izraz *poverilno pismo* veliko bolj ustreza izvornemu izrazu kot izraz *poverilnica*. Tej so bolj pripisali značaj 'poštnega listka', tj. tistega potrdila, ki ga na pošti dobiš, ko pošlješ pismo s povratnico;

(c) študentje MO/EŠ redkeje slovenijo izraze s področja diplomacije, študentje OP pa to počnejo zelo pogosto. Razlog za to lahko iščemo v študijskem procesu OP, ki skuša študentom privzgojiti skrb za karseda visoko jezikovno kulturo prevodov. To je sicer pravilen pristop, a paziti je treba, da slovenjenje ne gre na škodo izvirnega izraza. Četudi so nekateri člani fokusne skupine OP dejali, da bi se lažje izognili slovenjenju 'na silo', če bi bolj poznali tematiko, se študentje MO/EŠ s tem niso strinjali, kajti, kot so izpostavili, »bi potem najverjetneje uporabljali kar izvirne oz. slabo poslovenjene izraze, ker bi bilo tako enostavneje«. S tem se je potrdilo naše razmišljanje, da na študente in njihovo razumevanje ter uporabo izrazov s področja diplomacije precej

¹⁷ 'Olajševalna' okoliščina je, da so študentje MO/EŠ ta vprašalnik izpolnjevali preden so poslušali predmet Diplomatski in konzularni odnosi, ki se specifično ukvarja tudi s poimenovanji določenih izrazov iz diplomacije.

¹⁸ Določeni primeri, ki bi lahko služili za okvir razvijanja in oblikovanja slovenske terminologije v jeziku diplomacije, so analizirani v Vidovič Muha (2015) in Trupej (2015).

vpliva pedagoški proces ter srečevanje s izrazi s področja diplomacije v študijskem čitvu in praksi.

Vse naštetu vodi do zaključka, da bi morali strokovni jezik diplomacije, ki je na Slovenskem v nastajanju, izčistiti ter ga čimprej standardizirati, saj bi se tako izognili možnostim, da bi vsak po svoje prevajal določene strokovne izraze. Tu je gotovo še veliko dela, ki čaka tako jezikoslovce kot strokovnjake s področja diplomacije. A ključno bi bilo, da bi tudi pristojne institucije pristopile k oblikovanju enotnega terminološkega dogovora. Žal na tem področju še vedno primanjkljaj, kar gre pripisati predvsem dejstvu, da postaja diplomacija vedno bolj globalizirana in tak postaja tudi njen jezik. Posledično praktiki ne čutijo 'potrebe' po ustvarjanju slovenskega strokovnega jezika diplomacije. In četudi *Resolucija o Nacionalnem programu za jezikovno politiko 2014–2018* (Ur. l. RS 62/13)¹⁹ v točki 2.1.8 in poznejših točkah deklarativno obeta veliko, je bilo v praksi do sedaj narejenega bore malo. Menimo namreč, da je naloga države, da spodbuja razvoj in uveljavljanje slovenščine v strokovnem izrazju in to še v času formiranja strokovnega jezika, kajti ko se določeni izrazi že uveljavijo je manevrskega prostora za njihovo nadomeščanje z boljšimi izrazi veliko manj. Glede na to, da se je na Slovenskem proces prevajanja izrazov jezika diplomacije začel šele v zadnjih letih, je še čas za obrat v bolj smelo jezikovno politiko na tem področju. Čez desetletje ali več bo namreč za kakršen koli resnejši poseg prepozno.

VIRI IN LITERATURA

- Dunajska konvencija o diplomatskih odnosih, 1961. Splet.
Konvencija o specialnih misijah, 1969 (Ur. l. RS – MP št. 19).
Zakon o zunanjih zadevah, 2003. (Ur. l. RS 113/2003).
Tomo KOROŠEČ, 2016. *Razgovor avtorja z zasl. prof. dr. Tomom Koroščem*. Ljubljana, 26. maj 2016 in 5. julij 2016.
- Ksenja BENEDETTI, 2008: *Protokol, simfonija forme*. Ljubljana: GV Založba.
Borut BOHTE, Vasilka SANCIN, 2006: *Diplomatsko in konzularno pravo*. Ljubljana: CZ.
Milan BRGLEZ, 2011: K slovenskim diplomatskim študijam. *Teorija in praksa* 48/3. 545–61.
Jose Calvet DE MAGALHAES, 1988: *The pure concept of Diplomacy*. New York: Greenwood Press.
Milan JAZBEC, 2009: *Osnove diplomacije*. Ljubljana: FDV.

---

¹⁹ K temu bi gotovo pripomogla tudi usklajena jezikovna politika na področju visokega šolstva, ki bi našla neko sožitje med vse večjo uporabo angleškega jezika na občasno škodo slovenskega jezika (več o tem v Kalin Golob idr. 2013).

- Mateja JEMEC TOMAZIN, 2010: *Slovenska pravna terminologija: Od začetkov v 19. stoletju do danes*. Ljubljana: Založba ZRC SAZU.
- Monika KALIN GOLOB, 2008: *Jezikovnokulturni pristop h knjižni slovenščini*. Ljubljana: FDV
- Monika KALIN GOLOB, Gaja ČERV, Marko STABEJ, Mojca STRITAR, 2013: Jezikovna politika slovenskega visokega šolstva: stališča do rabe jezikov in priporočila za njeno urejanje. *Slavistična revija* 61/2. 395–410.
- Nataša LOGAR, Monika KALIN GOLOB, 2014: Jezikovne kompetence za medkulturno komuniciranje: pravnik lingvist. *Teorija in praksa* 51/4. 555–67.
- Tina LENGAR VEROVNIK, 2014: Razvidni in prikriti vplivi načela skladnosti izvirnika in prevoda v prevodnih besedilih pri Evropski komisiji. *Teorija in praksa* 51/4. 568–82.
- Amalija MAČEK, 2014: Tolmačenje v Evropski uniji: slovenske izkušnje deset let pozneje. *Teorija in praksa* 51/4. 654–69.
- Tamara MIKOLIČ JUŽNIČ, 2013: Bridging a grammar gap with explication: A case study of the nominalized infinitive. *Across languages and cultures* 14/1. 75–98.
- Tamara MIKOLIČ JUŽNIČ, Tanja ŽIGON, Marija ZLATNAR MOE, 2014: Visoka jezikovna kompetenca v maternem jeziku kot temelj uspešne večjezičnosti v Evropski uniji. *Teorija in praksa* 51/4. 636–53.
- Sandro PAOLUCCI, 2011: The problem of equivalence in translating legal texts. *Lebende Sprachen* 56/1. 87–99.
- Heribert PICT, Jennifer DRASKAU, 1985: *Terminology: An Introduction*. Guildford: University of Surrey.
- Agnes PISANSKI PETERLIN, 2014: Academic discourse in translation: trainee translators' performance, experience and perception of rhetorical conventions. *English for Specific Purposes* 36. 60–73.
- Breda PODGORELEC, 1986: Znanstveno besedilo, njegove jezikoslovne prvine in slog. *Slovenski jezik v znanosti 1. Zbornik prispevkov*. Ur. A. Vidovič Muha. Ljubljana: ZIFF. 11–22.
- Iztok SIMONITI, 1994: *Diplomatsko pravo*. Ljubljana: FDV.
- Iztok SIMONITI, ur., 2015: *Diplomatsko pravo: Izbrane konvencije*. Splet.
- Radegundis STOLZE, 1999: *Die Fachübersetzung: Eine Einführung*. Tübingen: Gunter Narr Verlag.
- Janko TRUPEJ, 2015: Strategije za podnaslovno prevajanje profanosti v slovenščino. *Slavistična revija* 63/1. 17–28.
- Boštjan UDVIČ, 2013: *Zgodovina (gospodarske) diplomacije*. Ljubljana: ZIFF.
- , 2015. Zapiski za predavanja Mednarodne organizacije. Marec, 2015. Ljubljana: FF.